

Harry Potter-filmerna – en djupare subjektiv analys

Innehållsförteckning

HARRY POTTER-FILMERNÄ – EN DJUPARE SUBJEKTIV ANALYS.....	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
INLEDNING.....	3
HARRY POTTER OCH DE VISES STEN.....	3
HARRY POTTER OCH HEMLIGHETERNAS KAMMARE	7
HARRY POTTER OCH FÅNGEN FRÅN AZKABAN	9
HARRY POTTER OCH DEN FLAMMANDE BÄGAREN.....	14
ALLMÄNNA REFLEKTIONER KRING HP-VÄRLDEN	19
<i>Fysik/Matematik – Magi</i>	19
<i>Social moralisk idyll</i>	20
<i>Varför se på Harry Potter-filmer?</i>	22
FÖRFATTARENS SLUTKOMMENTAR	23

Inledning

Författaren till detta dokument är fascinerad av Harry Potter-filmerna. Fascinationen tillkom redan första gången jag såg den första filmen, *Harry Potter och de vises sten*, och har endast tilltagit sedan jag sett *Harry Potter och hemligheternas kammare*, *Harry Potter och fången från Azkaban* samt *Harry Potter och den flammande bägaren*. Fortsättningsvis kommer jag att referera till filmerna genom att använda beteckningarna HP1, HP2, HP3 respektive HP4. De fyra filmerna har jag, i skrivande stund, sammanlagt sett några få hundra gånger. I början såg jag endast den första filmen – varje kväll. När jag sedan köpte HP2, tog denna över, och jag såg knappt på HP1 längre. Detsamma inträffade när jag köpte HP3 – att HP2 hamnade lite i skymundan. Anledningen till detta är förmodligen att det känns "onaturligt" att "gå tillbaka i tiden", vilket man i princip gör, när man ser en äldre film i en serie. Sedan jag köpt HP4 har jag dock fortsatt att avnjuta HP3.

Det är DVD-versionerna jag sett och här recenserar. Jag vidgar vidare reflektionerna, så att inte endast de filmtekniska aspekterna kommer att behandlas, utan hela Harry Potter-världen. Att använda beteckningen "universum" eller "värld" för en fiktiv värld skapad av en författare, anser jag mycket lämpligt. Ty det är ju en egen "värld" eller ett eget "universum" som Rowling skapat med Harry Potter-böckerna.

I det här dokumentet behandlar jag endast *filmerna* – inte originalromanerna av J. K. Rowling. Jag måste i själva verket bekänna, att jag inte läst någon av böckerna. Eventuell kritik mot Harry Potter-världen faller alltså inte enbart på Rowlings böcker, utan även på de eventuella modifieringarna i filmversionerna. I det här dokumentet kommer jag företrädesvis att använda facktermer på *engelska*, eftersom jag finner de svenska alltför missvisande. Dessutom ser jag alltid filmerna i engelsk originalversion, varför jag inte är helt förtrogen med de svenska översättningstermerna. I det här dokumentet utgår jag från att läsaren har sett filmerna; meningen med dokumentet är att jag ska delge mina kommentarer angående filmerna, inte att objektivt presentera innehållet i dem.

Harry Potter och de vises sten

HP1, regisserad av Chris Columbus, är den första filmen, och därmed originalet, mot vilket jag kommer att jämföra de senare filmerna. HP1 får således anses *normerande* för hur en Harry Potter-film ska vara, varför jag inte kommer att kommentera HP1 lika utförligt som de senare filmerna.

HP1 beskriver en värld där magi är en naturlig del av universum, till synes parallellt (eller kanske snarare "ovanpå") de fysiska naturlagarna som vi känner dem från vår värld. HP:s universum är realistiskt i den bemärkelsen att människorna och naturen ser ut och beter sig precis som i vår värld; skillnaden är att magin existerar som ett sätt för människor och andra varelser att kontrollera världen. Hade HP:s universum inte varit realistiskt och trovärdigt, hade jag nog aldrig tilltalats av filmerna. När jag ser filmerna tänker jag mig att magin är naturlig och tillåten enligt naturlagarna; i princip betraktar jag magin som en naturlig lag som inte är upptäckt i vår värld. Detta tillåter mig – som naturvetare – att betrakta filmerna som just realistiska fullt ut. De människor som behärskar magin kallas – beroende på kön – *wizards* eller *witches*. Inte alla människor är emellertid "magiska", utan endast en bråkdel av dem. Dessa har tillträde till platser på jorden som vanliga människor inte kan komma till, bland annat *Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry*, den skola som Harry Potter och hans klasskamrater går på. Den "magiska" världen är hemlig för folk utan magiska krafter, s.k. *muggles*, och styrs av *Ministry of Magic*; ministeriets ledare (i Storbritannien), *Minister of Magic*, heter Cornelius Fudge och förekommer i filmerna.

Det är fascinerande att första gången få en inblick i den magiska världen, efter att Rubeus Hagrid hämtat Harry Potter från den trångsynta mugglarfamilj, Dursley's (hans mosters familj), som han bott hos, sedan hans föräldrar – framstående magiska personer som verkar ha varit mycket sympatiska – mördats av Lord Voldemort. Den stora marknadsgatan *Diagon Alley* att döma, förefaller magiskt folk tilltalas av gammaldags och beprövad stil; inte omodern och ofunktionell, men traditionell och elegant; även om jag själv trivs bra i riktigt moderna byggnader helt styrda av datorer, finner jag stilen i HP-världen (jag kommer här efter att skriva "HP-världen" istället för "den magiska delen av HP-världen") trevlig; datorer behövs inte, emedan magin kan ersätta dessa. Banken *Gringotts* (som styrs av *goblins*, vars ursprung jag inte känner till), liksom bokhandeln *Flourish & Blotts* och trollstavs försäljaren *Ollivander's* återfinns på gatan.

Bild 1 Diagon Alley

Rektorn för Hogwarts, Albus Dumbledore, är i mina ögon godheten och visheten personifierad. Han är gammal (omkring 150 år enligt engelska Wikipedia) och ger ett oerhört klokt och lugnt intryck. Rörelserna är långsamma, och han talar endast om han har något vist att säga. Han ger vidare intrycket av att vara en mycket vidsynt person, som prioriterar vad som är *moraliskt rätt*, framför vad som är "vanligt". Dumbledore spelas i HP1 och HP2 av Richard Harris, vilken skådespelare – enligt mig – är som gjort för rollen. Rösten är hes, vilket passar alldeles utmärkt till Dumbledores personlighet. Dumbledore förefaller också vidsynt på så sätt, att han aldrig verkar blir förvånad, förargad och förtvivlad. Vidare är Dumbledore en mästare i magi, en oerhört kompetent och kraftfull *wizard* som "äger" kontroll över rum, tid och medvetande, med eller utan sin trollstav. I mitten av HP1 springer läraren i försvar mot svartkonster, Professor Quirrell, in i den stora hallen, *the Great Hall*, och skriker att ett troll har tagit sig in på skolan. Det är imponerande att studera hur lugnt och sansat Dumbledore hanterar situationen.

Bild 2 Albus Dumbledore

Hogwarts är vidare minst lika fascinerande som Diagon Alley. Det är ett stort, elegant slott och med ett närapå gigantiskt ytstort och framförallt högt trapphus med trappor som flyttar på sig av sig själva. Väggarna är prydda med tavlor (främst gammeldags, stiliga sådana med porträtt). Personerna som tavlorna porträtterar har liv; "tavlorna rör på sig", sade en elev. Skolans stora samlingsaal, *the Great Hall*, som också fungerar som matsal, har ett tak som är förtrollat. Taket ser normalt ut som en tredimensionell natthimmel, men kan (sannolikt endast av Dumbledore) göras om. Vid halloweenfesten är taket omgjort till en natthimmel med åskväder (mycket mysigt om man frågar mig); på julen snöar det från taket (även om snön aldrig når ända ner till golvet). Måltiderna på skolan, särskilt festmåltiderna, är utomordentliga och ojämförbara med något i verkligheten. Första skoldagen bjöds på storslagna tårter, glass- och chokladkonstruktioner och en utomordentlig rikedom av mat, och allt detta trollades fram av Dumbledore i en handklappning, bokstavligt talat.

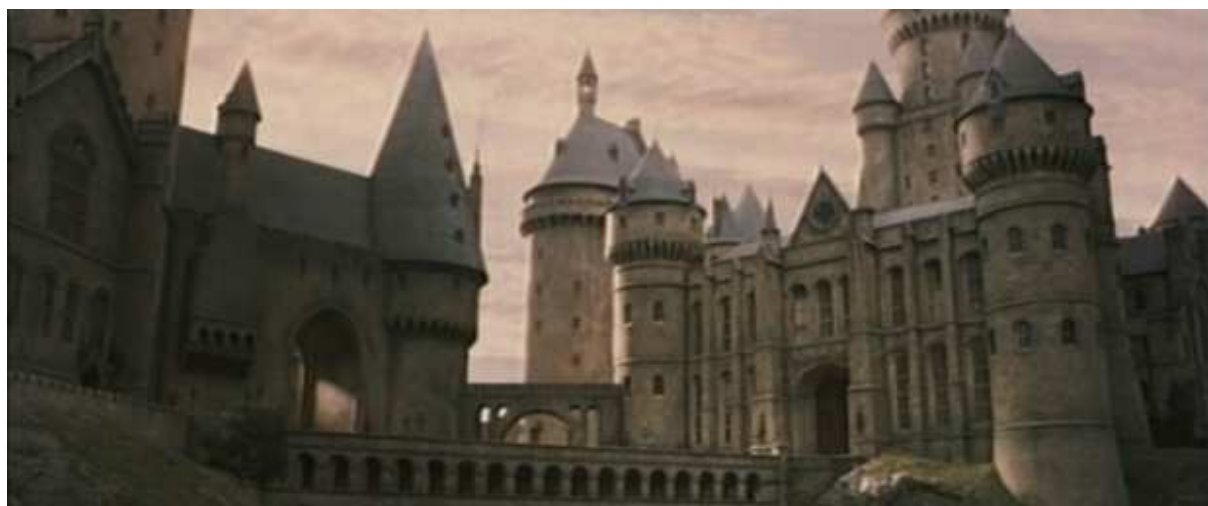

Bild 3 Hogwarts

Lite senare i filmen hittar Harry *The Mirror of Erised*, som visar det som betraktaren mest av allt önskar sig. Harry, som tidigt förlorat sina föräldrar, ser dem stå där, framför sig i spegeln, med händerna på hans axlar. Vid ett tillfälle, när Harry sitter som förtrollad framför spegeln, smyger Dumbledore fram till Harry och uttalar, viskandes med sin heta stämma, en viktig visdom:

It does not do to dwell on dreams and forget to live.

Tanken har mer än en gång slagit mig, att denna visdom är något jag borde ta del av.

Bild 4 Mirror of Erised

Musiken är mycket bra i HP1, om än inte oerhört emotionellt fängslande. Huvudtemat är, så vitt jag förstår, skrivet av John Williams. "Signatormelodin" i huvudtemat, ett kort men för Harry Potter-filmerna ytterst karaktäristiskt stycke återkommer i de senare filmerna också.

Hogwarts har sju kärnämnen, som alla elever läser. Dessa är *Potions, History of Magic, Transfiguration, Charms, Astronomy, Herbology* and *Defence Against the Dark Arts*.

Severus Snape är Hogwarts lärare i trolldryckskonst. I HP₁ förefaller han mycket sträng, när han har sin första lektion med Harrys klass. Minerva McGonagall, en äldre *witch* som ger ett mycket trevligt men positivt strängt intryck, är vicerektor och lärare i förvandlingskonst. Själv är hon en *animagus* (person som frivilligt kan transformera sig till ett annat djur) – hon är den första i filmserien som visas i sin animagusform – en katt. Läraren i trollkonster, Filius Flitwick, som i HP₁ bland annat lär ut *levitation*, konsten att få föremål att sväva (trots ett tyngdkraftsfält), ser ut vara något annat än en vanlig människa. Han återkommer i HP₂, men i HP₃ och HP₄ förefaller det som om skådespelaren (som är dvärgväxt) istället spelar en vanlig människa anställd som dirigent på skolan.

Quidditch introduceras för tittaren i mitten av HP₁. Ron Weasley säger i första filmen

Quidditch is great! Best game there is.

vilket jag nog måste hålla med om. Dessvärre är det i verkligheten, utan magik och med dagens teknologi, som bekant mycket svårt att spela quidditch.

I en av slutscenerna samtalar Harry med Dumbledore, och man får intrycket förstärkt, av att Dumbledore är en högt respekterad man men med god, ”mjuk” humor, en man med ett pedagogiskt lättsinne. Man ser också, kanske framför allt, att Dumbledore är stark och vågar ha sin egen personlighet, och gå sin egen väg.

Harry Potter och hemligheternas kammare

Intressant att notera, är att Harry Potter visas något större respekt från sin fosterfamilj än i HP₁; bland annat har han fått ett eget rum (så han slipper bo i städskrubben under trappan).

I HP₂-filmen introduceras ämnet *växtlära*, och läraren Pomona Sprout. Trolldrycksläraren Snape förefaller, intressant nog, vara något mildare i HP₂. Första gångerna jag såg filmen, förvånades jag över Snapes mimik, som jag uppfattade som mycket mer livfull än i HP₁. Emellertid syns han ej i lektion i HP₂; kanske ligger skillnaden häri, att han är strängare som lärare på lektion.

Stilen i HP₂ är för övrigt snarlik den i HP₁; själva uppbyggnaden av filmen är vidare nästintill identisk med den i HP₁. Båda filmerna börjar hos familjen Dursley's, och stora delar av båda filmerna behandlar närmandet av svaret på vad som är ”på gång”. Också precis som i HP₁, är det Harry och hans vänner som leds in på en felaktig förklaringsmodell. Slutet är också ett spänningsmaximum (om man nu finner det spännande; själv tilltalas jag mest av filmernas lugnare, vardagligare avsnitt), och i sista scenerna samtalar Harry med Dumbledore. Något väldigt typiskt för HP₁ och HP₂, är också att ”den onde” i respektive film på slutet förklarar ”allt” för Harry. Likheter mellan HP₁ och HP₂ är alltså slående, men detta måste inte vara något negativt.

Bild 5 The Great Hall

Precis som i HP1, forsstätter Dumbledore att imponera stort. När nästan alla trodde att Harry var den som öppnat hemligheternas kammare, så litade Dumbledore på Harry, och utgick från att Harry var oskyldig. När Dumbledore senare i filmen äntrar Hagrids hydda, får man nästan intrycket av att han har förmåga att se igenom Harrys osynlighetsmantel, vilket då skulle stämma väl in med de förmågor och den "kontroll" över situationen som Dumbledore besitter. Mest imponerande av allt, emellertid, finner jag Dumbledores reaktion när han av den "onde" Lucius Malfoy får reda på att han blivit avskedad, utan anledning och trots att knappast någon kunde vara en bättre rektor för skolan än just Dumbledore. Istället för att ens argumentera, bugar han sig och säger lugnt, nästan viskande:

If the governors desire my removal, I will of course, step aside. However, you will find that help will always be given at Hogwarts, to those who ask for it.

Denna självbehärsknig är imponerande, och man kan bara önska att det fanns fler människor som Dumbledore i den verkliga världen. Själv har jag inte träffat på någon lika lugn och vis.

Bild 6 Några tavlor högt uppe på väggarna i Dumbledores stora arbetsrum

I HP2 får man för första gången stig in i Dumbledores stora arbetsrum, vilket ser ut att vara mycket elegant format i cylindriska utbuktningar som utgår från ett av slottets torn. På väggarna hänger fullt med tavlor, med "levande" personer som sitter och håller Dumbledore sällskap. Själv tilltalas jag sannerligen av detta, och funderade ett tag på att köpa in ett hundratal LCD-

skärmar och låta Microsoft utveckla en programvara som visar ett "levande" porträtt man kan tala med via artificiell intelligent. Jag gav dock upp tanken, när jag insåg att detta skulle kosta några miljarder dollar. Dessutom skulle dylika program inte ha något medvetande, vilket jag antar att personerna i tavlorna på Hogwarts har. Förutom dessa tavlor, är Dumbledores rum fyllda av mångtaliga böcker och andra, eleganta föremål.

Bild 7 Albus Dumbledore

Musiken i HP2 liknar den i HP1. Dock ändras musiken, till ett oerhört vackert stycke, varje gång Dumbledores *phoenix* Fawkes¹ syns i bild. Speciellt sista scenen i grottan, när musiken ändras och Fawkes flyger fram till Harry, och med sina tårar läker Basiliskens bitsår, är fantastiskt vacker.

Bild 8 Fawkes personifierar det kloka djuret

Om jag ska nämna något negativt med HP2, så får det bli det faktum, att jag uppfattar scenerna med den falske läraren mot svartkonster, Gilderoy Lockhart, lätt omogna.

Harry Potter och fången från Azkaban

HP3 har en ny regissör, Alfonso Cuarón. Själv trodde jag inte att regissören påverkade slutresultatet av en film särskilt mycket, men sedan jag sett HP3 är jag av en annan uppfattning: det

¹ Kanske kommer namnet Fawkes från den historiska personen Guy Fawkes.

är regissören som gör filmen. Stilen i HP3 är helt annorlunda; den är mindre realistisk och mer "expressionistisk". Färgerna är mindre realistiska, och överdrivs eller förändras för att återge känslor i olika situationer. Människorna – förutom centrala personer såsom Harry, Ron och Hermione – beter sig också mindre "normalt", med överdrivna känslor. Även scenväxlingarna, som utgörs av "svarta tunnlar" mellan scenerna gör att sagostilen förstärks.

Landskapet är delvis nytt i HP3, spontant till min besvikelse, eftersom detta bryter kontinuiteten till de två första filmerna; detta kan dock lösas med lite fantasi. Egentligen tycker jag inte desto mindre att landskapet i HP3, vilket utgörs av skogsklädda berg och dalar, är mycket tilltalande. Hogwarts verkar också något omdesignat: den gröna uteplatsen från HP1 och HP2 syns inte till, medan en stenig uteplats har tillkommit. Dessutom har en bro tillkommit, vilken jag inte såg i HP1 eller HP2. Vidare, har *the Whomping Willow* samt Hagrids stuga fått nya platser, vilket är lite tråkigt.

Bild 9 Landskapet strax utanför Hogwarts

Jag har tidigare lovordat såväl Albus Dumbledore som skådespelaren Richard Harris, men nu kommer lite "kritik" mot skådespelaren. Även om Harris gestaltade Dumbledore alldeles utmärkt i HP1 och HP2, så gjorde han något jag verkligen inte tyckte om efter inspelningen av HP2: han gick och dog. I HP3 spelas därför Dumbledore av Michael Gambon, vilket naturligt gör att Dumbledores karaktär ändras – till det sämre, om man frågar mig. Till skillnad från i HP1 och HP2, så är Dumbledore i HP3 mindre lugn, och kvickare i sina rörelser, och, till råga på allt, lite disträ. Detta är inga allvarliga negativa egenskaper, men jag uppskattade det extraordinära lugn som Dumbledore visade prov på i de tidigare filmerna.

Dementorerna förmörkar HP3, vilket jag dock uppskattar, eftersom filmen innehållsmässigt blir lite mer realistiskt med dem. Psykologisk realism har regissören Cuarón också lyckats med när Harry ser sin reflektion i tågfenstret efter att han attackerats av dementorn. Det regnar ute, och jag känner igen känslan av att – i en tung, nästan överklig situation – se sin egen reflektion och undra "vem är jag?".

När eleverna första gången på året kommer in i den stora salen, där tända stearinljus svävar i taket, talar Dumbledore om att Hagrid är skolans nya lärare i ämnet *Care of Magical Creatures*. När Hagrid ska resa sig upp och buga inför eleverna, knuffar den något korpulente läraren till bordet så att glaset som står på det faller omkull, och eleverna skrattar. Detta är alldeles onödigt humor, som minskar realismen och – åtminstone lite, lite grann – förlöjligar hela HP-världen. Ett till exempel på dylik "onödig" humor återfinns i slutet av filmen, när Dumbledore i tankspriddhet klappar (eller snarare "slår") på Rons bandageomlindade fot.

Bild 10 "Nya" Albus Dumbledore

I Dumbledores inledningstal varnar han för dementorerna, och när han gör det, emellertid, ser han utomordentligt skärpt och intelligent ut. Hans vishet lyser också upp tillvaron, när han under ackompanjemang av en handrörelse som släcker, och sedan tänder ett stearinljus framför honom, uttalar visdomen

But you know... Happiness can be found even in the darkest of times, if one only remembers to turn on the light.

Även denna visdom är mycket värdefull i det verkliga livet, och något som var och en borde dra sig till minnes när tiderna blir mörka.

Att filmen utnyttjar effekter för att väcka känslor, visas också tydligt i en av de tidigare scenerna, när man först får se Harry och andra elever glatt och livfullt "stoja" i sovsalen, för att sedan få se dementorerna som svävar omkring i ösregnet utanför slottet – kontrasten är skarp.

I HP3 förefaller Snape återigen vara mycket sträng; under hans inhoppsom lärare i försvar mot svartkonster visar han på orubblig stränghet, och mimiken är återigen reducerad. McGonagall, för att fortsätta på temat lärare, imponerar, när hon klappar Harry på axeln sedan hon förklarat för honom, att han inte får följa med sina klasskamrater till *Hogsmeade*. En ny lärare i HP3, är den ordinarie läraren i försvar mot svartkonster, Remus Lupin, en varulv (en person som ofrivilligt förvandlas till "djurform" vid åsynen av månlyset). Lupin visar sig vara en fantastiskt sympatisk och förestående människa och en högst kompetent men anspråkslös lärare.

HP3 kommer jag främst ihåg som den oerhört vackra filmen, med de oerhört vackra scenerna när Harry och Lupin – på bron och i den ljusa skogen – talar med varandra om familjekärlek, dementorer och visdom. Musiken i dessa scener är oslagbart och förtrollande vacker. Jag inbillar mig att de antika sirenerna måste ha låtit något likt detta.

Bild 11 Harry och Lupin på bron

Också fantastiskt vackert förnimmer jag musiken och scenerna när Harry flyger på hippogriffen Buckbeak över Hogwarts och den där liggande sjön. Musiken är vibrerande, vilket gör den storslagen och mäktig.

Bild 12 Harry och Lupin, strax efter att Harry har lärt sig patronusformeln

Oerhört är det också, när Lupin lär Harry patronusformeln. Detta misslyckas vid första försöket, men vid andra försöket lyckas Harry få till en patronus som skyddar honom mot den dementorlike boggarten. Ljuset från trollstaven lyser vitt och kraftfullt upp hela det storslagna rummet, som tidigare var dunkelt färgat i en aftons visdomskulör av ett magikens ljus. Storslaget är också slutet av filmen, när Harry använder patronusformeln för att rädda båda sig själv och Sirius Black från dementorena. Detta visar dessutom att även Harry är en mycket kraftfull *wizard*. Tanken har också slagit mig, att Dumbledores visdomsord i början av terminen var en symbolik, som syftade på det ljus som Harry tände med patronusformeln sist i filmen.

Bild 13 Harry använder Patronusformeln för att driva bort dementorerna.

Vackert är också det sista samtalet mellan Harry och Sirius, när de pratar om Harrys föräldrar, som Sirius fick träffa mycket mer än Harry själv, samt i scenerna när Harry, Hermione och sedan också Sirius flyger på Buckbeak till/från fängelsetornet: den storslagna vibrerande musiken återkommer, och natthimlen är dramatiskt färgad av tjocka moln.

Intressant att notera i HP3, är Hermiones motstånd mot spådomskonsten. Detta känner jag igen mig i; jag är en naturvetare, som inte tar någon form av "övernaturlighet" eller "spådom" på allvar i riktiga livet, och jag antar att detta är Hermiones position i HP-världen: hon köper de etablerade vetenskaperna om magi, men den till synes "övernaturliga" (eller "övermagiska") spådomskonsten köper hon inte.

Liksom i HP1 och HP2 förekommer quidditch i HP3; enligt stilen i filmen, emellertid, öser regnet ner under matchen. På hög höjd blir Harry attackerad av en dementor, varefter han ohämmat faller ner mot marken. Även här visar Dumbledore sin förmåga och styrka som *wizard*, när han räddar Harry genom att använda formeln *Aresto momentum* (som enligt engelska Wikipedia betyder "sakta ner föremål/et/".)

Även beträffande eftertexterna skiljer sig HP3 från sina föregångare. Istället för den traditionella stilen med vit rullande text på en svart bakgrund, så följer texten *The Marauder's Map*. Det är en ren fröjd att se eftertexterna; det är synnerligen spännande att följa kartan, och samtidigt lyssna på den fantastiskt vackra musiken från filmen: musiken från flygscenerna med Buckbeak, samtalen mellan Harry och Lupin samt den vackra kören från första skoldagen gör eftertexterna till ett mästerverk.

HP3 är i mitt tycke en annorlunda HP-film, mindre realistisk men ändå desto vackrare. Den innehåller dessutom "extra allt"; specialeffekter, övergångar, skoj, allvar och djup blandas på ett tilltalande sett.

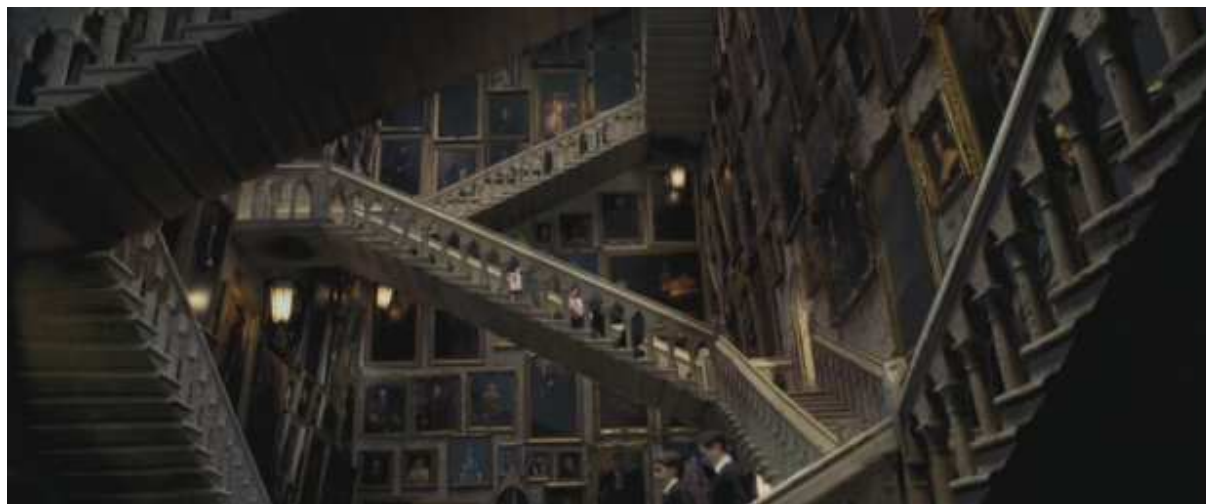

Bild 14 Trapphuset i Hogwarts; man behöver inte känna sig ensam.

Harry Potter och den flammande bägaren

Jag höll på att aldrig få se HP4, regisserad av engelsmannen Mike Newell. Ty när jag gått in i menyn för språkval, möttes jag av en sådan skön och vacker musik, att jag låg och lyssnade på den och glömde bort att jag skulle se filmen. Skämt åsido, nog är musiken i HP 4 alldeles fantastisk. HP 4 är för övrigt en utmärkt kompromiss mellan HP1 och HP2 å ena sidan, och HP3 å andra sidan. Stilen har gått tillbaka till den mer realistiska varianten från HP1 och HP2, vilket också gäller slottets design till viss del, bland annat till färgsättningen. Den gröna uteplatsen från HP1 och -2 är tillbaka, fast bron från HP3 finns kvar. Dumbledores arbetsrum från HP2 finns vidare kvar, liksom bifiguren Moaning Myrtle. Uttryck såsom "the boy who lived" och "it was love" från HP1 återkom också. Av naturliga skäl spelas Dumbledore fortfarande av Gambon, fast hans personlighet saknar till min glädje lite av den tankspriddhet som introducerades i HP3. Dumbledore är emellertid fortfarande inte så lugn i sina rörelser som han var i HP1 och -2; tvärtom förvånar han mig genom att visa tecken på aggressioner, bland annat när han mer eller mindre "hoppas på" Harry sedan Harrys namn stigit ur den flammande bägaren. Ett annat exempel på mer aggressiv personlighet hos Dumbledore, är när han i slutet av filmen tämligen våldsamt sätter sig ner i sitt arbetsrum och beklagar sig för Harry, om att han inte lyckats ta reda på varför de otäcka händelserna inträffat. Något som dock slår mig, med Gambon som skådespelare, är att hans röst har en trevlig förmåga att ändra frekvens, vilket passar tämligen bra hos en så pass "mäktig" person som Dumbledore.

På temat "onödig humor" återfinns en tidig scen med Hagrid, precis som i HP3; den här gången sticker han gaffeln i personen som sitter bredvid honom, dirigenten. Lyckligtvis, emellertid, utgör detta det enda exemplet på "onödig humor" i filmen.

När de två utomstående skolorna tågar in i den stora salen, slås man direkt av att detta är superstereotypiskt. Emellertid, måste jag bekänna, är det en ren fröjd att bevittna deras inträdeståg.

Något som jag finner svårt att förstå i HP4, dock, är själva *the Triwizard Tournament*. Denna tycks vara en tävling instiftad på tämligen hög nivå (ministeriet), och borde därför vara seriös och genomtänkt, men är den det? I mina ögon ser de tre utmaningarna närapå livsfarliga ut – åtminstone den första. Är detta något som ministeriet bör stödja och aktivt styra? Syftet, emellertid, förefaller gott: att främja internationellt magiskt samarbete (som Hermione uttrycker det). Ett annat problem är att tävlingen torde främja skapande av "hjältar", dessutom på tämligen irrationella grunder (en tävling), och därmed torde minska jämlikheten och den ömsesidiga

respekten i samhället. Tävlingen tycks sålunda, åtminstone så som den framställs i början av filmen, innan många otäcka händelser hunnit inträffa, vara något moraliskt tveksam. Kanske, emellertid, kommer den till synes "elaka" stämningen i tävlingen av att Harry egentligen är för ung för att få delta? Kanske skulle tävlingen inte förefalla lika inhuman, om endast äldre studenter, med större uppsättning magiska färdigheter, deltagit?

Hermione imponerar moraliskt i början av HP4, när hon – som ensam person – skriker ut över klassen, och säger åt den nya läraren i försvar mot svartkonster, Alastor "Mad-Eye" Moody (eller snarare Barty Crouch Jr. under påverkan av *Polyjuice Potion*), att upphöra med Cruciatusförbannelsen mot spindeldjuret och Neville Longbottom. Själv finner jag det tungt att se denna scen, ty man verkligen ser hur spindeldjuret lider av formeln; det "skriker" och vrider och vänder på sig så gott det förmår. Senare, efter lektionen, beklagar sig Hermione över att "oförlåtliga" (per definition) förbannelser inte ska utföras i klassrum. Imponerande, att hon ensam ställer sig emot Moody.

Bild 15 Moody undervisar om *unforgivable curses*.

Även McGonagall imponerar, genom att som enda lärare i början av filmen, verkligen och synligt bry sig om Harry, dels genom att klappa honom på axeln när hans namn just blivit uppkastat ur bägaren, och dels genom att inför Dumbledore förklara, att Harry inte borde få delta i tävlingen. Som hon sade,

Potter is a boy, not a piece of meat.

Ronald imponerade emellertid inte, när han vände Harry ryggen emedan han trodde att Harry frivilligt anmält sig till tävlingen. Detta trots att han borde ha förstått, att så inte var fallet, och trots, att Harry verkligen hade behövt honom som vän under den perioden. Ingen är dock sämre än att man kan ändra sig, vilket Ron också gör, efter draktävlingen.

Jag uppskattar verkligen humorn i HP4. Speciellt är det en humoristisk fröjd, nästan orgie, att se McGonagall säga åt "Moody" att de aldrig använder transfiguration som straffmetod.

I HP3 ser vi en hel del, riktigt omoraliskt beteende hos elever på Hogwarts. Huruvida detta gör filmen mer eller mindre realistisk, vet jag inte, ty jag aldrig besökt en skola i Storbritannien; jag hoppas dock att dessa scener gör filmen mindre realistisk. För det första ser det ut som grupptryck, när Cedric Diggory blir framknuffad och uppmanad till att lägga sitt namn i bägaren. Vidare börjar tvillingbröderna Fred och George Weasley brottas när det visat sig att deras *aging poison* inte hjälpte, och eleverna runtomkring eggjar upp stämningen, med mantrat "Fight, fight, fight ...". Kanske harmlöst då, men hur hade eleverna betett sig om det hade varit ett

alvarligt menat slagsmål? "Som vanligt" imponerade dock Hermione, genom att som till synes enda elev avstå från uppeggandet. Hur kände hon sig för övrigt då, ensam, som "den enda normala"? Värst av allt, emellertid, var den närapå orealistiskt tuffa mobbning som Harry utsattes för efter att han blivit en *champion*. Diggory imponerade förvisso genom att förklara för Harry, att han bett sina vänner att inte bära nålen mot Harry, men detta försvarar svårligen att han just *är* vän med dessa mobbare. Sorligt är det att se, att så *många* mobbade Harry, och att – till synes – Dumbledore inte ingrep. Fast kanske han gjorde det, vilket gjorde slut på perioden av mobbing, ty den ju slutade tämligen fort?

I all social kyla, finns dock värme. Strax innan Harry ska möta sin drake, kastar sig Hermione runt honom och omfamnar honom, vilket inte förefaller mig mer än naturligt, ty den aktivitet Harry just är dömd att utföra, i sanning tycks livsfarlig. Jag finner det dock sannerligen konstigt, att Dumbledore och övrig personal *låter* Harry delta; ibland känns det som om McGonagall är "den enda som bryr sig".

Efter den första utmaningen, är det dags för *the Yule Ball*. Detta avsnitt är onekligen det bästa jag någonsin sett i HP-världen; det är fullt av varm humor, vackra scener och fantastisk musik. Det börjar med Harry, som sittandes i den stora salen för en måltid, får syn på Cho Chang, en kvinnlig elev, till vilken han tydligen känner en attraktion. Hon råkar vända sig om mot Harry, som då i förvåning råkar spotta ut lite av juicen han har i munnen. Det fortsätter sedan med Ron, som av sin mor får en *dress robe* till balen, men inte förstår detta, utan utgår ifrån att kläderna är åt Ginny. Snart därefter är det dags för dansträning med McGonagall, som i exemplifierande syfte bjuder upp Ronald. Den senare finner det något "penibelt" och Harry frågar bröderna Fred och George, om de någonsin kommer att låta honom "glömma" situationen. Svaret blir givetvis "Nej!". Hela situationen genomsyras av en varm humor och svårslagbart vacker musik.

Bild 16 McGonagall dansar med Ronald Weasley

Och det blir bara bättre, när Ron och Harry, tydligen under en skrivning med Snape, beklagar sig över, att de med deras aktuella "takt" kommer att bli de enda på balen utan partners. Plötsligt får Ron en ljus idé, när han inser att Hermione faktiskt är en kvinna, och han säger:

Hermione, you're a girl ... Come with one of us?

Hermione svarar med "very well spotted", och förklarar, att någon, "believe it or not", redan har bjudit upp henne, och att hon svarade ja. Rons givna svar på detta, till Harry sedan Hermione gått, lyder:

She's lying, right?

Snape, som tidigare sagt åt Ron och Harry att sitta tyst under provet, genom att lite försiktigt ha slagit till dem på huvudet, kavlar upp ärmarna, går fram till de två om partners seriöst diskuterande eleverna och trycker ner deras huvuden mot bordet, i en atmosfär av varm humor; det är nästan som om Snape accepterar deras beteende, genom att svara med humor, om än diskret sådan.

Bild 17 Snape kavlar upp ärmarna.

Och det kan bli *ännu* bättre, när den vackra musiken från språkvalsskärmen återkommer, och Harry är på väg till *the Owlery*. Han småspringer i tröjan, emedan det är mitt i vintern och kallt ute. Vid den tämligen trånga ingången springer han rakt på Cho Chang på väg ut från *the Owlery*. Efter några hastiga försök att komma förbi varandra, tar Cho tag i Harry och stegar så att de byter plats med varandra. Harry fortsätter inåt, medan Cho fortsätter utåt. Plötsligt vänder sig Harry om och småskriker med hes röst:

I wondered... if maybe you wanted to go to the ball with me.

Av naturliga skäl uppfattar inte Cho vad Harry försöker säga henne, utan ber honom upprepa:

I was just wondering if maybe you wanted to go to the ball with me?

Till Harrys förtretlighet svarar hon att det tyvärr inte gick, emedan hon redan sagt till en annan manlig elev, att hon tänkte gå med honom. Harry svarar:

Okay. Yeah. Great. Fine. No problem. Okay. Good...

Ron har också problem, och kommer stapplandes in i elevhemmet på kvällen med hjälp av en skara andra, kvinnliga elever från samma elevhem. Ginny och en annan elev håller honom under armarna, så att han inte ska ramla omkull. Harry frågar vad som hänt, varpå Ginny svarar:

He just asked Fleur Delacour out.

Bild 18 Ronald Weasley med systern Ginny Weasley till höger

Maximum av den varma humorn uppstår när Ron står och betraktar när *the champions* inträder dansgolvet på balen. Ron har tidigare sagt att han tycker synd om Hermione, som säkert "ligger på sitt rum och gråter ögonen ur sig", emedan hon inte fått någon partner. Nu får han dock syn på henne, inträdandes dansgolvet tillsammans med... Låt mig citera Rons danspartner:

Is that Hermione Granger? With Viktor Krum?

Rons givna svar låter inte vänta på sig:

No. Absolutely not.

Bild 19 the Yule Ball

Efter sjötävlingen visade Dumbledore återigen god moral, och att han går sin egen väg, moralens väg, hellre än de formella reglernas väg, genom att tilldela Harry andraplatsen för sina "moraliska fiber". Ännu tydligare visas Dumbledores moral sedan Barty Crouch Senior blivit mördad, och Dumbledore vill avbryta tävlingen. Cornelius Fudge vägrar emellertid, varvid Dumbledore yttrar sig:

A true leader does what is right, no matter what others think.

Dumbledore trotsade ministeriets fyrkantighet, till förmån för moralens oändliga polygon.

HP4 slutar, till skillnad från de tidigare filmerna, inte enbart lyckligt. Lord Voldemort "återuppstår", och Cedric Diggory blir mördad. I minnesceremonin, som Dumbledore håller till minne av Cedric, är takets förtrollning borta, så att verkligheten syns ända in på träplankorna. Den stora salen är tyst och kal, och trots ministeriets försök att dölja sanningen, talade Dumbledore med kraftfull röst ut i salen, bland elever vita, svimfärdiga och yra av situationens fruktansvärda påtaglighet, att

Cedric Diggory was murdered by Lord Voldemort! The Ministry of Magic does not wish me to tell you this, but not to do so, I think, would be an insult to his memory.

I slutet av filmen, precis som i HP1 och -2, talar Harry och Dumbledore med varandra, och Dumbledore uttalar den mening, som gjort reklam för hela filmen:

Dark and difficult times lie ahead; soon, we must all face the choice between what is right and what is easy.

Åtminstone delen efter semikolonet, gäller även i den riktiga världen, och är något fler borde begrunda.

Den vackra musiken, som fångat mig redan innan jag ens börjat se på filmen, kommer tillbaka i den allra sista scenen, och känns då som en gammal kär vän, vilken det nu är vemodigt att lämna. Liksom filmen i stort, är eftertexterna en kompromiss mellan HP1 och -2 å ena sidan, och HP3 å andra; första delen är en animation av lappar, som flyger upp ur bägaren, medan andra delen utgörs av vanlig vit, rullande text på svart, fix bakgrund. Något nytt i efterspelet, dock, är att det är sång till musiken ("nytt" bortsett från kören i HP3); låten *Magic Works*, liksom all musik, gör efterspelet även här till en underskön upplevelse. Efter filmen inser man, att titeln *Den flammande bägaren* snarast är någon form av humor; filmen handlade om långt mer allvarliga saker än bägaren och tävlingen. Den handlade om moral, styrka och vänskap.

Bild 20 McGonagall och Dumbledore på dansgolvet

Allmänna reflektioner kring HP-världen

Fysik/Matematik – Magi

Trots att det vid första förnimmelsen kan förefalla kontradiktivt: som naturvetare/matematiker känner jag igen mig i studiet av magin. Som naturvetare studerar jag nämligen hur naturen och universum fungerar, och det är precis samma sak som de gör på Hogwarts; skillnaden är endast att deras universum har ytterligare en möjlighet att styra materia, rum och

tid, och ty deras ytterligare möjlighet är mer kraftfull än våra möjligheter (med motorer, teknologiska verktyg, datorer, robotar m.m.), studerar de inte våra metoder. I princip kan man alltså betrakta *wizards* och *witches* som just *naturvetare*. Det är till viss del därför, jag personligen, som naturvetare, tilltalas av HP.

Måhända är det också mer stimulerande och mer givande att studera magi än "vår" naturvetenskap, ty man direkt ser resultatet av magin. "Kastar" man en formel, kan man direkt få se ett föremål börja sväva, en människa frysa till is, en dörr låsas upp, tiden stanna, ett ljus börja brinna, en dementor försvinna etc. Emellertid, när man studerar naturvetenskap, och exempelvis inser att

$$\frac{1}{2}mv^2 = mgh$$

så är detta en kunskap som i sig inte är direkt applicerbar, och som dessutom är svårare att verifiera (jfr en formel som man direkt ser får tänkt verkan, och som direkt, i sig, är praktiskt användbar).

Magin som återfinns i HP-världen, bör kunna betraktas som "trovärdig" om man – speciellt inbitna naturvetare som jag – ska finna den värd att se. Själv betraktar jag (inte vetenskapligt, men "Harry Potter-filosofiskt") magin som en *femte fundamental kraft*, utöver gravitationen, elektromagnetismen och den starka och svaga kärnkraften. Denna måste också vara involverad i människans medvetande (vilket är en elegant lösning, ty vetenskapen ännu inte har någon förklaring till medvetandet), eftersom man kan utföra magi endast med tankens hjälp. Att exempelvis *boggarts* ser ut som ens värsta rädsla, tyder också på att det finns en koppling mellan magi (den femte kraften) och medvetande. Att formler *uttalas* torde endast vara ett sätt att förstärka den inre *viljan*, som utför själva magin. Även trollstaven torde vara ett förenklande "redskap".

Att magi inte är något *istället* för vår fysik, utan snarare en *utökning* av den, antyds också i HP3, när Sirius Black nedlåtande säger åt läraren i trolldryckskonst, Severus Snape:

Why don't you go and play with your chemistry set?

Social moralisk idyll

Bild 21 Weasley-faderns och -brödernas, Harrys och Hermiones tält under VM

Om jag gjorde en film, skulle människorna i den bete sig såsom jag finner mest moraliskt "idylliskt" (såtillvida att jag inte just vill visa vad som händer "annars"). Representerar HP-världen

en sådan social moralisk idyll? Uppenbarligen inte, ty Lord Voldemort existerar, men låt oss bortse från honom och hans direkta och indirekta anhängare. Det är knappast fråga om någon idyll, när Harry blir mobbad i HP4, men inalles måste jag säga, att människorna generellt sett verkar vara trevliga och snälla mot varandra. Speciellt i HP4 exemplifieras detta av hur Ron blir omhändertagen efter att ha bjudit ut Fleur Delacour. I början av HP4 finner jag det dessutom oerhört gemytligt när familjen Weasley, Harry och Hermione åker till quidditch-VM. Harry och Ron sov i samma rum, och blir väckta av en Hermione i brådska – en ganska tilltalande närhet till vänner och andra kära. Det är intressant hur trevligt de har tillsammans under VM – åtminstone innan *the death eaters* kommer. Vidare finner jag det på samma sätt mycket tilltalande, den gemenskap som återfinns på Hogwarts. Som McGonagall sade i början av HP1:

While you are here, your house² will be like your family.

Det jag finner trevligt är närheten till sina medmänniskor, att alla elever och lärare, bor tillsammans i det stora, ”trygga” slottet, där de också får den intellektuella stimulans av undervisningen (och forskningen, för lärarna?) de behöver; eleverna sover tillsammans (uppdelat endast i de fyra elevhemmen och i de två könen), samt samlas och äter tillsammans i den stora hallen.

Bild 22 Gemensam måltid

Man får intrycket av att lärarna är mycket bra människor, även om Snape ”till synes” kan vara lite väl sträng ibland. Att Dumbledore är en mästare på magi, bekräftas också av engelska Wikipedia, som säger att han har förmågor inom *Occlumency* (konsten att stänga sina tankar från läsning av andra) samt inom *Legilimency* (konsten att läsa känslor och minnen ur en annans medvetande). Dessa mycket komplexa konster, vilka kräver stora mentala färdigheter och f.ö. ytterligare bekräftar teorin om samspelet mellan magi och medvetande, behärskas även av Severus Snape, som får anses vara en expert på områdena.

Dumbledore är även en legendarisk alkemist, och han lär ha upptäckt de tolv användningsområdena för drakblod samt en metod för att kommunicera via patronusformler. Han har vidare sagt att han kan göra sig osynlig utan att använda osynlighetsmantel, även om uttalandet kan ha varit en metafor.

Det är också intressant att studera vilka som vågar nämna namnet ”Voldemort”; de flesta vågar endast benämna honom med *you-know-who* eller *he-who-must-not-be-named*. Vissa lärare, emellertid, såsom Dumbledore och Lupin, talar fritt om Voldemort, som om han vore vem som

² House: ung. elevhem; på Hogwarts finns elevhemmen Gryffindor (som Harry, Ron och Hermione tillhör), Hufflepuff, Ravenclaw och det lite moraliskt tveksamma Slytherin.

helst, när de talar och diskuterar med Harry. Jag får intrycket av att dessa lärare – liksom Harry – befinner sig i en "högre verklighet", moraliskt sett.

Beträffande filmernas moraliska budskap, slås jag förvisso av det primitiva att dela in mänskligheten i "goda" och "onda", men kan å andra sidan instämma i att personer som Voldemort är långt värre än de flesta som begår brott (i juridisk och moralisk mening) i vår värld. I stort, emellertid, tycker jag mig inse, att HP-filmerna förespråkar tolerans, vänskap och styrka, vilket får anses positivt.

Varför se på Harry Potter-filmer?

Jag har som bekant fastnat för HP-filmerna, och närapå blivit beroende av att se dem var eller varannan kväll mellan tio och ett (approximativt). Kanske för att jag i HP-världen finner en vänskaplig närhet mellan elever, lärare och *vänner* på Hogwarts som jag inte finner i verkliga livet? Kanske för att jag finner det fascinerande, med "den femte kraften", och kanske i synnerhet i den nämnda trevliga miljön på Hogwarts? Kanske för att jag finner musiken och bilderna oemotståndligt vackra? Säkerligen en kombination av dessa och andra anledningar, men är de rationella? Som Dumbledore sade, när Harry blivit beroende av *Erised*, så duger det inte att, framför en LCD-skärm varje natt, drömma om en vackrare värld.

Å andra sidan, är det kanske just det som det gör? Kanske kan filmer ge mental styrka? Kanske kan filmer inspirera människor, att undvika det negativa från filmerna i verkligheten, och främja det positiva från filmerna i verkligheten? Kanske kan filmer inspirera människor, till att assimilera de bästa personlighetsdragen i filmerna till ens egen personlighet? Kanske kan man skapa sig en egen värld, i den verkliga världen, som har samma moraliska idyller som i en film? Kanske är filmen verklighet³?

Bild 23 Albus Dumbledore i stora hallen, med galaxbilder i taket

³ Det åligger läsaren att interpretiera denna fråga. (Frågan bör inte tolkas bokstavligt.)

Författarens slutkommentar

Det här är en relativt kortfattad analys, vilket kan låta lustigt när den upptar 24 sidor, men när man – som jag – sett filmerna var eller varannan kväll i snart ett år, blir reflektionerna tämligen utförliga. Förutom att punkterna jag ville ta upp har filtrerats, så har jag också helt slopat det tänkta avsnittet där jag jämför HP-världen med Star Trek-världen (många äro likheterna däremellan).

Bild 24 Dumbledores *Pensieve*

Oerhört mycket material om HP-världen återfinns på engelska Wikipedia. Nedan listas endast ett urval av de tillgängliga artiklarna:

- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Philosopher%27s_Stone_%28film%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Chamber_of_Secrets_%28film%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Prisoner_of_Azkaban_%28film%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Goblet_of_Fire_%28film%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Order_of_the_Phoenix_%28film%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Half-Blood_Prince_%28film%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_cast
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_%28character%29
- http://en.wikipedia.org/wiki/Ron_Weasley
- http://en.wikipedia.org/wiki/Hermione_Granger
- http://en.wikipedia.org/wiki/Albus_Dumbledore
- http://en.wikipedia.org/wiki/Rubeus_Hagrid
- http://en.wikipedia.org/wiki/Severus_Snape
- http://en.wikipedia.org/wiki/Minerva_McGonagall
- http://en.wikipedia.org/wiki/Sirius_Black
- http://en.wikipedia.org/wiki/Ginny_Weasley
- http://en.wikipedia.org/wiki/Remus_Lupin
- http://en.wikipedia.org/wiki/Lord_Voldemort
- http://en.wikipedia.org/wiki/Magic_%28Harry_Potter%29
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Animagus>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_spells
- http://en.wikipedia.org/wiki/Non-canonical_spells_in_Harry_Potter
- http://en.wikipedia.org/wiki/Ministry_of_Magic